

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
ім. Тараса Шевченка

Кафедра теорії і методики дошкільної та початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи

М.Б. Боднар

« 31 » серпня 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІКОВА І ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 013 Початкова освіта

освітньо-професійна програма Початкова освіта

Тимош Ю. В. Вікова і педагогічна психологія: робоча програма навчальної дисципліни для студентів, які навчаються за спеціальністю 013 Початкова освіта. Кременець, 2020. 19 с.

Розробник:

Тимош Юлія Володимирівна – канд. психол. наук, старший викладач кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри теорії і методики дошкільної та початкової освіти.

Протокол №1 від 31 серпня 2020 року

Завідувач кафедри

Т.С. Фасолько

1. Вступ

Анотація. Зміст курсу «Вікова і педагогічна психологія» полягає у розкритті основних закономірностей та особливостей психічного розвитку людини на різних вікових етапах, механізмів соціалізації особистості, вікових психологічних особливостей діяльності особистості, якими повинні керуватися майбутні фахівці у своїй професійній діяльності, формування у студентів професійної спрямованості, навичок самостійної творчої діяльності, теоретична і практична підготовка до виконання професійних функцій.

Ключові слова: психологія, вікова психологія, психологія педагогічна, особистість, вік, розвиток, формування, становлення, дитинство, підлітковий вік, юність, дорослість.

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка	Нормативна	
	Спеціальність: 013 Початкова освіта Освітньо-професійна програма Початкова освіта		
Модулів – 1	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання (реферат, практичне завдання)		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		II-й	II-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3		Лекції	
		16 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	4 год.
		Самостійна робота	
54 год.		80 год.	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 40 % / 60 % ;

для заочної форми навчання – 11,11 % / 88,89 %.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: ознайомлення студентів із основними поняттями, положеннями, законами та актуальними проблемами вікової і педагогічної психології, а також формування умінь використовувати відповідну обізнаність як фундамент у подальшій практичній діяльності.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Вікова і педагогічна психологія» є:

- аналіз базових категорій та понять сучасної психології в їх системному взаємозв'язку;
- розгляд основних форм вияву психічних явищ у їх цілісності;
- ознайомлення з класичними та сучасними концепціями особистості, її соціально-психологічної сфери, пізнавальних та емоційно-вольових процесів, індивідуально-типологічних особливостей;
- характеристика основних закономірностей, механізмів, законів функціонування різних сфер психічної активності особистості;
- розкриття значення психологічних знань у різних видах діяльності людини;
- озброєння загальною методологією, базовими методами та конкретними психологічними методиками вивчення особистості, її когнітивних, емоційно-вольових, індивідуально-особистісних особливостей;
- стимулювання самопізнання й самовиховання у контексті завдань формування професійно-важливих якостей психолога.

Вивчення курсу «Вікова і педагогічна психологія» спрямоване на формування у студентів наступних програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність. Здатність особи розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійно-педагогічній діяльності, що передбачає застосування теоретичних положень і методів педагогіки, психології та окремих методик навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК5. Здатність до міжособистісного спілкування; комунікаційні навички, навички працювати як автономно, так і в команді;

ЗК7. Навички використання інформаційних і комунікаційних, здоров'язбережувальних технологій; пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності; приймати обґрунтовані рішення.

ЗК13. Навички здійснення безпечної діяльності; прагнення до збереження навколишнього середовища.

Фахові компетентності:

ФК2. Здатність проектувати і провадити освітній процес із врахуванням сучасного сталого розвитку суспільства та рівня розвитку особистості учня початкових класів.

ФК3. Здатність діагностувати і оцінювати рівень розвитку, досягнення і освітні потреби особистості молодшого школяра.

ФК4. Здатність створювати психолого-педагогічні умови для саморозвитку і самореалізації суб'єктів педагогічного процесу в умовах початкової школи.

ФК5. Здатність реалізовувати професійнопедагогічну діяльність в умовах відкритого освітнього середовища початкової школи.

ФК7. Здатність створювати і підтримувати психологічно безпечне і сприятливе освітнє середовище початкової школи, що сприяє навчанню молодших учнів, незалежно від їхнього соціально-культурного та економічного контексту.

ФК10. Здатність використовувати основи теорії і методології освіти в професійно-педагогічній діяльності.

ФК11. Здатність провадити педагогічну діяльність 8 суб'єктів навчально-виховного процесу початкової ланки освіти в умовах Нової української школи.

ФК12. Здатність впроваджувати сучасні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології у професійній діяльності.

ФК15. Здатність здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

ФК16. Вміння будувати взаємини з дітьми на основі гуманізму, демократизму, педоцентризму; налагоджувати спільну роботу школи, батьків, громадськості у освітньо-виховному процесі початкової школи.

ФК17. Здатність працювати з дітьми, що мають особливі освітні потреби та обирати ефективні форми та методи, технології роботи з ними.

Програмні результати навчання.

ПРН-3. Продемонструвати сучасні уявлення про підходи до управління педагогічною взаємодією, організацією навчально-виховного процесу, сучасною освітньою технологією навчання і виховання молодших школярів.

ПРН-4. Володіти державною мовою як усно, так і письмово та спілкуватися іноземною мовою, здійснювати усну комунікацію в різноманітних освітніх контекстах.

ПРН-9. Застосовувати отримані знання при вирішенні педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей дитячих колективів і конкретних педагогічних ситуацій.

ПРН-11. Користуватися різноманітними методами і формами навчання, ефективними прийомами керівництва навчально-виховною діяльністю дитячих колективів.

ПРН-12. Обґрунтовувати вибір ефективних методів і прийомів для реалізації навчально-виховного процесу та завдань наукових досліджень в галузі початкової освіти.

ПРН-15. Систематично підвищувати свою професійно-педагогічну майстерність.

ПРН-18. Організувати спільну діяльність і міжособистісну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, створювати психолого-педагогічні умови для їх саморозвитку і самореалізації в умовах початкової школи.

ПРН-19. Виявляти, ставити та вирішувати проблеми, що виникають в процесі професійної діяльності; приймати обґрунтовані рішення.

ПРН-20. Володіти методиками вивчення індивідуальних особливостей перебігу пізнавальних процесів учнів початкової школи та стратегії їх урахування в процесі навчання, розвитку і виховання учнів.

ПРН-21. Працювати з дітьми, що мають особливі освітні потреби та обирати ефективні форми та методи, технології роботи з ними.

ПРН-22. Продемонструвати вміння вчитися і оволодівати сучасними знаннями та застосовувати їх у практичних ситуаціях.

ПРН-23. Створювати і підтримувати психологічно безпечне і сприятливе освітнє середовище початкової школи, що сприяє навчанню молодших учнів, незалежно від їхнього соціально-культурного та економічного контексту.

ПРН-24. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

ПРН-25. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу початкової школи на засадах етики професійного спілкування.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи вікової і педагогічної психології.

Тема 1. Вікова психологія як наука.

Предмет і завдання вікової психології. Теорії психічного розвитку. Вікова періодизація психічного розвитку. Методи дослідження у віковій психології: організаційні та емпіричні. Специфіка формульованого експерименту. Стисла історія становлення вікової психології.

Проблема періодизації психічного розвитку людини та основні поняття вікової психології: розвиток, становлення, формування, вік, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, вікова криза, сензитивний період.

Фактори, закономірності, рушійні сили психічного розвитку людини. Проблема взаємовідношення біологічного, соціального та фактору самоактивності у становленні особистості.

Тема 2. Основні завдання і категорії педагогічної психології. Психологія педагогічного спілкування і колективу.

Предмет, основні розділи й завдання педагогічної психології як науки. Співвідношення понять «учіння», «учбова діяльність», «навчання», «виховання». Структура учбової діяльності. Внутрішня та зовнішня мотивація учбової діяльності. Основні концепції навчання: біхевіористична, теорії програмованого та алгоритмізованого навчання, теорія поетапного формування розумових дій, концепція розвивального навчання і проблемно зорієнтоване навчання. Психологічна структура педагогічних здібностей. Основні стилі педагогічного спілкування. Педагогічна емпатія і такт. Проблема комунікативних бар'єрів у педагогічному спілкуванні та їх специфіка при взаємодії з дітьми. Проблема педагогічного конфлікту та основні його типи в умовах ЗДО.

Психологія педагогічного колективу. Соціально-психологічний клімат педагогічного колективу, його основні складові та чинники функціонування. Специфіка ЗДО та НУШ.

Змістовий модуль 2

Психічний розвиток дитини від народження до закінчення школи.

Тема 3. Психічний розвиток новонародженого та немовляти.

Зародження психіки у пренатальний період. Психологічні особливості фази новонародженості. Соціальна ситуація розвитку немовляти. Психологічні новоутворення та провідна діяльність немовлячого розвитку. Когнітивний розвиток немовляти. Соціальна поведінка, емоційний розвиток та перші прояви самосвідомості в немовлячому віці. Криза «одного» року.

Тема 4. Психологія раннього дитинства та дошкільного віку.

Соціальна ситуація розвитку, психологічні новоутворення. Когнітивний розвиток у ранньому дитячому віці. Соціальна поведінка та емоційний розвиток у ранньому дитячому віці. Становлення самосвідомості та криза «трьох» років. Анатомо-фізіологічні особливості дитини-дошкільника. Соціальна ситуація розвитку та психологічні новоутворення дошкільника. Сюжетно-рольова гра як провідний вид діяльності дошкільного віку. Когнітивний розвиток дитини-дошкільника. Психолого-педагогічні засади активізації пізнавальної діяльності

дошкільника. Соціальна поведінка та емоційний розвиток у дошкільному віці. Вікові аспекти виховання дошкільників. Провідні принципи діяльнісного підходу у вихованні. Психологічні аспекти виховання характеру дитини. Основні психологічні механізми впливу у вихованні: приклад і наслідування, психічне зараження, навіювання, переконування. Їх форми та передумови ефективності. Взаємозв'язок навчання та виховання.

Тема 5. Психічний розвиток молодшого школяра. Психологічні основи учіння та учбової діяльності.

Наступність у системі «дошкільна освіта – початкова освіта» і структура психологічної готовності дитини до школи. Мотиваційна, розумова, емоційно-вольова готовність, готовність до спілкування з учителем та однокласниками. Криза «семи» років. Соціальна ситуація розвитку. Розвиток пізнавальних процесів молодшого школяра. Соціальна поведінка, спілкування, самосвідомість у молодшому шкільному віці. Учбова діяльність як провідний вид діяльності дітей молодшого шкільного віку. Структура учбової діяльності та чинники її успішності в умовах НУШ. Психологічні засади ефективного формування знань, навичок, умінь. Поняття компетентності. Психолого-педагогічні аспекти взаємодії дитини із сучасними інформаційно-комунікативними засобами у процесі учіння. Базові підходи до побудови управління навчанням дитини: алгоритм лінійний, розгалужений та адаптивний. Теорія поетапного формування розумових дій (П. Я. Гальперін).

Тема 6. Психологічні аспекти індивідуалізації та диференціалізації педагогічної взаємодії.

Загальні психолого-педагогічні засади індивідуалізації та диференціалізації дошкільної та початкової освіти. Основні принципи розвитку індивідуальності (за В.У. Кузьменко). Обдаровані діти в умовах ЗДО та НУШ. Поняття «дитячої обдарованості» й основні типи обдарованих дітей. Психолого-педагогічні засади індивідуального підходу до обдарованих дітей. Психолого-педагогічні аспекти діяльності педагога з дітьми з особливими освітніми потребами; дітьми з «групи ризику», індивідуальна робота з ними (діти із затримкою психічного розвитку, діти із синдромом гіперактивності та дефіциту уваги, соціально й педагогічно занедбані діти, агресивні діти, тривожні діти, замкнені та сором'язливі діти). Гендерні аспекти навчання й виховання. Психолого-педагогічні засади інклюзивної дошкільної освіти (загальна характеристика).

Тема 7. Психічний розвиток підлітка та особистості раннього юнацького віку.

Анатомо-фізіологічна перебудова організму підлітка та її вплив на його психологічні особливості та поведінку. Основні психологічні новоутворення підліткового віку. Когнітивний розвиток підлітка. Особистісні зміни підлітка. Загальна психологічна характеристика соціальної ситуації розвитку у підлітковому віці. Криза підліткового віку, її основні симптоми, чинники загострення і пом'якшення. Соціальна ситуація розвитку в ранньому юнацькому віці. Розумовий розвиток старшокласника. Особистісне та професійне самовизначення. Провідний вид діяльності. Криза ранньої юності. Особливості спілкування в ранньому юнацькому віці.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб.	с.р	інд.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1													
Тема 1	11	2	2	-	7		12	1	1	-	-	10	

Тема 2	15	4	4	-	7		11	1		-	-	10
Всього за змістовим модулем	26	6	6		14		23	2	1			20
Змістовий модуль 2												
Тема 3	12	2	2	-	8		27	1	1	-	-	12
Тема 4	12	2	2	-	8			1		-	-	12
Тема 5	14	2	4	-	8		26	1	1	-	-	12
Тема 6	14	2	4	-	8					-	-	12
Тема 7	12	2	2		8		14	1	1			12
Всього за змістовим модулем	64	10	14		40		67	4	3			60
Разом	90	16	20	-	54		90	6	4	-	-	80

6. Теми семінарських та практичних занять

1. Теми семінарських та практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вікова психологія як галузь психологічної науки.	2
2.	Загальна характеристика педагогічної психології.	2
3.	Психологія педагогічного спілкування та колективу.	2
4.	Особливості психічного розвитку новонародженого та немовляти.	2
5.	Психологічні закономірності розвитку дитини в ранньому віці.	2
6.	Психічний розвиток дитини в дошкільному віці.	2
7.	Психічний розвиток дитини молодшого шкільного віку. Психологічні основи навчальної діяльності.	2
8.	Психологічні закономірності обдарованих і невстигаючих дітей та дітей з особливими освітніми потребами	2
9.	Особливості навчально-виховного процесу в підлітковому віці.	2
10.	Особливості психології раннього юнацтва.	2
Разом		20

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні принципи вікової та педагогічної психології. Значення психологічних знань у педагогічній діяльності.	6
2	Додаткові методи психології: опитування, тестування, аналіз процесу та продуктів діяльності, соціометричний, біографічний методи, контент-аналіз. Складання програми дослідження школяра за допомогою обраного методу.	8
3	Характеристика базових форм психічної активності: інстинктивна поведінка, регульована навичками, інтелектуальна поведінка.	6
4	Розвиток вікової та педагогічної психології в рамках філософії, теології, біології та медицини. Особливості розвитку психології у II половині XIX	6

	ст.	
5	Види дій: внутрішні та зовнішні, теоретичні та практичні. Основні різновиди діяльності: гра, учіння, праця. Поняття про провідну діяльність.	7
6	Основні параметри особистості: єдність, стійкість, мінливість, активність. Її структура та спрямованість: потреби, мотиви, інтереси, ідеали, переконання, світогляд. Шляхи, умови та фактори особистісного зростання.	7
7	Рівні спілкування. Різновиди спілкування. Засоби невербального спілкування, їх роль у діяльності педагога.	7
8	Основні методи дослідження взаємовідносин у групі: спостереження, соціометрія, референтометрія.	7
Усього		54

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ НА СЕМІНАРСЬКИХ, ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

7. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

I. ІНДЗ теоретичного характеру (реферат):

1. Історія виникнення і розвитку вікової психології.
2. Основні напрями досліджень у вітчизняній віковій психології.
3. Проблема періодизація вікового розвитку у працях зарубіжних та вітчизняних психологів.
4. Аналіз біогенетичних і соціогенетичних теорій психічного розвитку.
5. Становлення міжособистісних відносин на різних етапах онтогенезу.
6. Розвиток різних видів діяльності дитини до вступу в школу.
7. Розвиток пізнавальної сфери дитини до вступу в школу.

8. Розвиток особистості дитини до вступу в школу.
9. Психологічний портрет сучасного школяра.
10. Розвиток особистості на різних етапах шкільного дитинства.
11. Спілкування як чинник становлення підлітка та старшокласника.
12. Емоційне життя дитини на різних етапах шкільного дитинства.
13. Учбова діяльність школярів та розвиток інших видів діяльності впродовж їх навчання в школі.
14. Проблеми психічного розвитку підлітка у сучасних умовах.
15. Особистісне та професійне самовизначення в ранній юності.
16. Характеристика, умови запобігання і розв'язання вікових криз.
17. Виховні впливи в період раннього дитинства.
18. Виховання самостійності і внутрішньої свободи дитини.
19. Психологічні основи виховання відкритості в спілкуванні і довіри до людей у немовлят.
20. Дидактичні ігри і заняття з дітьми раннього віку.
21. Психодіагностична функція дитячих ігор.
22. Особливості морального виховання молодших школярів.
23. Шляхи удосконалення дитячих ігор з метою збільшення їх виховного потенціалу.
24. Статеве виховання у підлітковому віці.
25. Психолого-педагогічна корекція конфліктів у групах дітей та підлітків.
26. Психологічні основи самовиховання.
27. Виховання в спілкуванні з ровесниками та дорослими.
28. Виховання через засоби масової інформації і культури.
29. Характеристика рівнів та типів навчіння.
30. Особливості навчіння в різні вікові періоди.
31. Психологічні проблеми розвивального навчання.
32. Формування позитивного ставлення школярів до навчання.
33. Психологічні основи індивідуалізації та диференціації навчання.
34. Психологічна структура учбової діяльності. Специфіка учбової діяльності шестирічок.
35. Психологічні основи педагогічної діяльності вчителя НУШ.
36. Способи активізації учбової діяльності школярів НУШ.
37. Формування прийомів учбової діяльності школярів НУШ.
38. Стили педагогічного спілкування та їх ефективність в умовах нової української школи.

Вимоги до змісту та оформлення реферату

Загальний обсяг реферату 12-15 сторінок друкованого тексту українською мовою формату А4 тексту у редакторі Word

Стандарти: кегель – 14pt, міжрядковий інтервал – 1,5, шрифт Times New Roman, абзацний відступ – 1,25 см, поля: верхнє – 2 см, нижнє – 2 см, ліворуч – 3 см, праворуч – 1,5 см.

Реферат обов'язково повинен мати титульну сторінку, на якій розміщуються такі реквізити: назва ЗВО, в наступному рядку – назва кафедри. Далі розміщується тема реферату, відомості про автора, місце й рік виконання реферату.

II. ІНД3 практичного спрямування (письмове есе):

1. Оберіть певну проблему психічного розвитку дитини в якості предмету психологічного вивчення. Складіть план відповідного дослідження.
2. Яка відома теорія психічного розвитку найбільш відповідає логіці Вашого власного життєвого шляху? Чому?
3. Порівняти розвиток механізмів психіки у тварини та новонародженої дитини. Ілюструвати прикладами.
4. Як Ви ставитеся до сучасних теорій інтенсифікації когнітивного розвитку дитини? Обґрунтуйте свою думку сучасними психологічними дослідженнями.

5. Проаналізувати відмінності психічного розвитку дитини-дошкільника та молодшого школяра у 80-х – 90-х рр. ХХ століття та в наші дні.
6. Сучасні ігри сучасних дітей: позитиви й негативи.
7. Як впливають сучасні інформаційні технології на психічний розвиток дитини?
8. Яка мораль виховання у підлітковому віці є найбільш ефективною: «підпорядкування» або «співробітництва»? Обґрунтувати свою думку.
9. Мої взаємини з батьками: спільне та відмінне між нами як чинник цих взаємин.
10. Як життєвий сценарій впливає на особистісне самовизначення людини?

Порядок подання та захист ІНДЗ

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату (12-15 ст.) / письмого есе обсягом до 10 ст.
2. ІНДЗ подається викладачу не пізніше ніж за 2 тижні до підсумкового контролю або завершення семестру.
3. Оцінка за ІНДЗ виставляється на заключному занятті (семінарському, практичному) на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ. Можливий захист завдання шляхом усного звіту студента про виконану роботу (до 5-ти хв.).
4. Оцінка за ІНДЗ враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчального курсу. Максимальна кількість балів – 25.

Критерії оцінювання ІНДЗ

Мета індивідуальних завдань – сприяти поглибленню і розширенню теоретичних знань студентів з окремих тем навчальної дисципліни; отримати досвід самостійної роботи з навчальною та науковою літературою.

При розробленні критеріїв оцінки за ІНДЗ береться за основу повнота і правильність виконання завдання, ступінь усвідомлення та розуміння студентом навчального матеріалу проблемного характеру; враховується здатність студента диференціювати, інтегрувати та уніфікувати отримані знання, застосовуючи наукову термінологію; уміння здійснювати самостійний пошук та використання додаткового матеріалу для глибокого, логічного і творчого аналізу вивченого; уміння творчо застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; мовленнєве оформлення відповіді тощо.

1-5 балів – студент має початковий рівень знань і не виявляє інтерес до навчального матеріалу; механічно відтворює зміст відповідного параграфу підручника/посібника; копіює певне завдання без будь-яких власних висновків та узагальнень; виявляє первинний інтерес до навчального матеріалу; має фрагментарні навички в роботі з підручником, але самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання; знає близько половини навчального матеріалу і здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; описує явища, процеси без пояснень їх причин; за допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, але слабо орієнтується в поняттях; знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, але відтворює його з помилками та неточностями; здатен з помилками й неточностями дати визначення основних понять; відповіді на додаткові питання непослідовні та нелогічні;

6-10 балів – студент має стійкі навички роботи з текстом підручника; може самостійно оволодіти більшою частиною навчального матеріалу; формулює поняття, наводить приклади, підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; здатен за необхідності використовувати наочні матеріали; виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює домінуючу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати набуті знання при розв'язуванні психологічних задач; користується додатковими

джерелами; правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії та факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє застосовувати засвоєний матеріал у стандартних ситуаціях;

11-15 балів – студент вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних теоретичних положень; самостійно користується додатковими джерелами; свідомо контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає таблиці та схеми; знання студента є достатньо повними; він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно описує певні явища з точки зору їх смислового взаємозв'язку; відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими фрагментарними неточностями;

16-20 балів – студент вміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами та фактами, розглядати виявлені закономірності, робити самостійні висновки; загалом належною мірою контролює власну учбову діяльність; володіє глибокими та міцними знаннями, здатен використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначити тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали;

21-25 балів – студент самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну щодо власної; має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; самостійно виконує науково-дослідну роботу; логічно і творчо викладає матеріал у будь-якій формі; активно розвиває свої обдарування та нахили; вільно висловлює перспективи у відповідній сфері досліджень.

8. Методи навчання

Лекції із застосуванням слайдів, відеофільмів; пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, дискусія, диспут, вправи, ілюстрації, демонстрація, робота з літературою, пізнавальні ігри, ділові ігри, кінокоучінг, вебсерфінг, брейнстормінг, навчальна дискусія, написання рефератів; семінарські заняття із розв'язуванням творчих та практичних завдань; робота над навчальним проектом тощо.

9. Методи контролю

Самостійні роботи, усне опитування, оцінка за творче завдання; оцінка за проект (ІНДЗ); підсумковий тест.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

II семестр										ІНДЗ	Підсумковий тест	Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	25	25	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового	для заліку

		проекту (роботи), практики	
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання за національною шкалою

Оцінка А «5» («відмінно») (90–100): студент виявляє міцні, глибокі та системні знання навчально-програмованого матеріалу; відповідь студента повна, правильна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення навчального матеріалу; демонструє вміння самостійно знаходити та користуватися джерелами інформації, критично оцінювати окремі нові факти, явища, ідеї, встановлювати причинно-наслідкові та міжпредметні зв'язки, робити аргументовані висновки; користується широким арсеналом засобів доказів власної думки, вирішує складні проблемні завдання; виявляє варіативність мислення і раціональність у виборі способів розв'язання практичних завдань; творчо застосовує професійні вміння і навички; вміє пов'язати теорію з практикою; володіє культурою викладу інформації, мова студента грамотна.

Оцінка В «4» («добре») (82–100): студент виявляє міцні, повні, ґрунтовні знання навчально-програмованого матеріалу; демонструє розуміння основоположних теорій і фактів, вміння аналізувати, порівнювати та систематизувати інформацію, встановлювати зв'язок з обраною професією та робити висновки; використовує загальновідомі докази у власній аргументації; вільно застосовує матеріал у стандартних ситуаціях; відповідь студента в цілому правильна, логічна та достатньо обґрунтована, однак при відповіді та виконанні практичних завдань допускає несуттєві помилки; рівень мовленнєвої культури відповідає загальноприйнятим нормам.

Оцінка С «4» («добре») (75–81): студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, проте його знання недостатньо глибокі та осмислені; відповідь на рівні загальних уявлень про предмет; демонструє деяке порушення логічності й послідовності викладу матеріалу; виявляє вміння частково аналізувати навчальний матеріал, порівнювати та робити певні, але неконкретні й неточні висновки; не вміє пов'язати теоретичні положення з практикою; має фрагментарні навички в роботі з джерелами інформації; виявляє невисоку культуру викладу знань.

Оцінка Д «3» («задовільно») (67–74): студент фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє елементарні знання фактичного матеріалу; викладає матеріал уривчастими реченнями, при відповіді допускає суттєві помилки, які не здатен виправити після коректування запитань; недостатньо володіє розумовими операціями; відсутні уміння і навички у роботі з джерелами інформації; не вміє логічно мислити та викласти свою думку.

Оцінка Е «3» («задовільно») (60–66): має мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; у загальному недостатньо орієнтується у теоретичних ключових

поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання ув практичних ситуаціях.

Оцінка FX «2» (35-59) (з можливістю повторного складання): студент не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях; демонструє; не виявляє творчі вміння застосування знань, навичок у навчально-дослідній та практичній діяльності.

Оцінка F «2» («незадовільно») (0–34) (з обов'язковим повторним курсом): не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосовування знань у практичних ситуаціях.

11. Методичне забезпечення

1. Комплекс навчально-методичного забезпечення викладання дисципліни (тексти лекцій, розробки семінарських занять, питання тестового контролю, завдання для самостійної роботи тощо).
2. Підручники та посібники з психології.
3. Періодичні фахові видання (журнали «Педагогіка і психологія», «Психологія і суспільство», «Практична психологія та соціальна робота», газета «Психолог»).
4. Тематичні Інтернет ресурси.

12. Рекомендована література

Основна

1. Бондаренко О.Ф. Основи психології : Підручник / О.Ф.Бондаренко. – К. : Освіта України, 2009. – 328 с
2. Вікова та педагогічна психологія [Текст] : навч. посіб./ О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Просвіта, 2001. – 416 с.
3. Власова О. І. Педагогічна психологія [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / О. І. Власова. – К. : Либідь, 2005. – 399 с.
4. Волошина Л.В., Долинська С.О. Загальна психологія : практикум : навч. Посібник / Л.В. Волошина, С.О. Долинська. – К. : Каравела, 2005. – 280 с.
5. Головінський І. Педагогічна психологія [Текст] / І. Головінський. – К. : Аконтіт, 2003. – 287 с.
6. Гончарук П.А. Психологія навчання [Текст] : монографія / П. А. Гончарук. – К. : Вища школа, 1985. – 143 с.
7. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / Т. В. Дуткевич. – К. : ЦУЛ, 2007. – 391 с.
8. Загальна психологія : навчальний посібник / О. П. Сергєєнкова, О. А. Столярчук, О. П. Коханова, О.В. Пасєка ; МОН України, Київський ун-т імені Бориса Грінченка. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 295с.
9. Загальна психологія [Текст] : підруч. для студентів ВНЗ / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. – К. : Либідь, 2005. – 463 с.
10. Волошина В.В., Долинська Л.В., Ставицька С.О., Темрук О.В.. Загальна психологія: Практикум: Навч. посібн. / В.В. Волошина, Л.В. Долинська, С.О. Ставицька, О.В. Темрук – К.: Каравела, 2005. – 280 с.
11. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник / Н.М. Ільїна, С.О. Мисник : Суми : Університетська книга, 2011. – 352с.
12. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / Т. С. Кириленко. – К. : Либідь, 2007. – 254 с.
13. Кутішенко, В. П. Вікова та педагогічна психологія. (Курс лекцій) [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. П. Кутішенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 128 с.

14. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. – Видання друге, перероблене та доповнене / С.Д. Максименко. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 272с.
15. М’ясоїд П. А. Загальна психологія [Текст]: навч. посібник для студентів ВНЗ / П. А. М’ясоїд. – 4-те вид., стереотип. – К.: Вища школа, 2005. – 487 с.
16. Основи психології [Текст]: навч. посібник / А. І. Веракіс, Ю. І. Завалевський, К. М. Левківський. – К.-Х., 2005. – 415 с.
17. Основи психології: Підручник / За заг. ред. О. В. Киричука, В. А. Роменця. – К.: Либідь, 2002. – 630 с.
18. Палеха Ю. І. Основи психології та педагогіки [Текст]: навч.-метод. посібник / Ю. І. Палеха, В. І. Герасимчук, О. М. Шиян. – 2-е вид. доп. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2003. – 162 с.
19. Потапюк Л. М. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: навч. посіб. для студентів ВНЗ / Л. М. Потапюк. – Луцьк: ПП Іванюк, 2010. – 214 с.
20. Роменець В.А. Історія психології: Стародавній світ. Середні віки, Відродження. Навч. посіб / В.А. Роменець. – К.: Либідь, 2005. – 416с.
21. Роменець В.А. Історія психології: XVII століття. Епоха Просвітництва. Навч. посіб / В.А. Роменець. – К.: Вища школа, 2006. – 1000с.
22. Русинка І. І. Психологія: Навчальний посібник / І.І. Русинка. – К.: Знання, 2007. – 367с.
23. Савчин М.В. Загальна психологія: навч. посіб. / М.В. Савчин. – К.: Академвидав, 2012. – 464с.
24. Савчин М. В. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посібник для студентів ВНЗ / М. В. Савчин. – К.: Академвидав, 2007. – 422 с.
25. Статінова Н. П. Основи психології та педагогіки [Текст]: навч. посібник для студентів вищих закладів освіти / Н. П. Статінова, Г. П. Сень. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2002. – 346с.
26. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки [Текст]: навч. посібник для студентів ВНЗ / О. М. Степанов, М. М. Фіцула. – 2-ге вид., випр., доп. – К.: Академвидав, 2006. – 519 с.
27. Степанов О. М. Педагогічна психологія [Текст]: навч. посібник для студентів ВНЗ / О. М. Степанов. – К.: Академвидав, 2011. – 413 с.

Додаткова:

1. Баєв Б. Ф. Чи знаєте ви свою дитину? [Текст] / Б. Ф. Баєв. – 2-е вид., доп. – К.: Рад. школа, 1985. – 80 с.
2. Баклицький І.О. Психологія праці. Посібник / І.О. Баклицький. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. – 504 с.
3. Бех І. Д. Особистість у просторі духовного розвитку [Текст]: навч. посібник / І. Д. Бех. – К.: Академвидав, 2012. – 254 с.
4. Бондаренко А. Ф. Основы психологии [Текст]: учеб. для студентов гуманитарных вузов / А. Ф. Бондаренко. – К.: Освіта України, 2009. – 328 с.
5. Бондарчук О. І. Експериментальна психологія [Текст]: курс лекцій / О. І. Бондарчук. – К.: МАУП, 2003. – 120 с.
6. Боришевський М. Й. Виховання самоконтролю в поведінці учнів початкових класів [Текст]: посібник для вчителів / М. Й. Боришевський. – К.: Рад. школа, 1980. – 142 с.
7. Бродовська В. Й. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові [Текст] / В. Й. Бродовська, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко. – 2-е вид. – К.: ВД "Професіонал", 2005. – 222 с.
8. Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика [Текст]: учеб. пособие для студентов ВУЗ / Л. Ф. Бурлачук. – С-Пб: Питер, 2003. – 350 с.
9. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки [Текст]: навч. посібник для студентів ВНЗ / М. Й. Варій, В. Л. Ортинський. – 2-ге вид., випр. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 374 с.

10. Варій М.Й. Психологія особистості: навч. пос. / М.Й. Варій. – К.: Центр на вчальній літературі, 2008. – 592 с.
11. Вашека Т. В. Психологія спілкування [Текст] : навч.-метод. комплекс для студентів ВНЗ / Т. В. Вашека, І. С. Гічан. – К. : Книжкове вид-во НАУ, 2006. – 183 с.
12. Венгер Л. А. Психология [Текст] : учеб. пособие для учащихся педагогических училищ / Л. А. Венгер, В. С. Мухина. – М. : Просвещение, 1988. – 336 с.
13. Виховання духовності особистості [Текст] : навч.-метод. посібник / М. Й. Боришевський, Л. І. Пилипенко, О. І. Пенькова та ін. ; Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; за ред. М. Й. Боришевського. – К., 2013. – 103 с.
14. Волянська О.В. Соціальна психологія [навч. посібник] / О.В.Волянська, А.М. Ніколаєвська. – К.: Знання, 2008. – 275 с.
15. Восприятие и действие [Текст] / А. В. Запорожец, Л. А. Венгер, В. П. Зинченко, А. Г. Рузская ; под ред. А. В. Запорожца. – М. : Просвещение, 1967. – 323 с.
16. Галян І. М. Психодіагностика [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / І. М. Галян. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Академвидав, 2011. – 463 с.
17. Гоноболін Ф. Н. Психологія [Текст] : навч. посібн. / Ф. Н. Гоноболін. – К. : Вища школа, 1975. – 262 с.
18. Детская психология [Текст] : учеб. для студентов / под ред. Я. Л. Коломинского, Е. А. Панько. – Минск : Университетское, 1988. – 40 с.
19. Джонсон В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування [Текст] / Джонсон, В. Девід ; Пер.з англ. В. Хомик. – К. : ВД. "КМ Академія", 2003. – 284 с.
20. Життєва компетентність особистості: від теорії [Текст] : наук.-метод. посіб. / за ред. І. Г. Єрмакова. – Запоріжжя : ХНРБЦ, 2006. – 633 с.
21. Жуков С. М. Історія психології [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / С. М. Жуков, Т. В. Жукова. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 224 с.
22. Занюк С. С. Психологія мотивації та емоцій [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / С. С. Занюк. – Луцьк : Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки, 1997. – 179 с.
23. Запорожець О. В. Психологія [Текст] : підручник для педагогічних училищ / О. В. Запорожець ; Пер.з рос. – 3-тє вид. – К. : Рад. школа, 1967. – 220 с.
24. Збірник завдань з загальної психології [Текст] : посібник для студентів пед. інститутів / В. В. Білоус, Г. В. Бистрова, Л. Д. Василенко та ін. ; за ред. В. С. Мерлін. – К. : Вища школа, 1977. – 231 с.
25. Казарновська Г. Б. Загальна, вікова і педагогічна психологія. Збірник завдань [Текст] : зб. завдань / Г. Б. Казарновська, О. П. Долинна. – К. : Вища школа, 1990. – 142 с.
26. Карнегі Д. Як завойовувати друзів та впливати на людей; Як виробляти в собі впевненість і впливати на людей, виступаючи прилюдно; Як перестати хвилюватись і почати жити [Текст] / Д. Карнегі. – Х. : ВАТ "Харківська книжкова фабрика ім. М.В. Фрунзе, 2005. – 560 с.
27. Кликс Ф. Пробуждающееся мышление. История развития человеческого интеллекта [Текст] / Ф. Кликс. – 2-е изд., перераб. и доп. – К. : Вища школа, 1985. – 295 с.
28. Коломинский Я. Л. Учителю о психологии детей шестилетнего возраста [Текст] : кн. для учителя / Я. Л. Коломинский, Е. А. Панько. – М. : Просвещение, 1988. – 190 с.
29. Коломинский Я. Л. Человек: психология [Текст] : кн. для учащихся ст. кл. / Я. Л. Коломинский. – М. : Просвещение, 1980. – 224 с.
30. Конфліктологія [Текст] : навч. посібник для ВНЗ. – Львів : ЛІСВ, 2007. – 326 с.
31. Коpecь Л. В. Психологія особистості [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / Л. В. Коpecь. – 2-е вид. – К. : Києво-Могилянська академія, 2008. – 458 с.
32. Коробко С. Л. Робота психолога з молодшими школярами [Текст] : метод. посіб. / С. Л. Коробко, О. І. Коробко ; за ред. С. Д. Максименка. – К. : Літера ЛТД, 2006. – 416 с.
33. Корольчук М. С. Психодіагностика [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло ; за ред. М. С. Корольчука. – К. : Ельга, Ніка - Центр, 2005. – 400 с.

34. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості [Текст] / Г. С. Костюк ; за ред. Л. М. Проколієнко. – К. : Рад. школа, 1989. – 609 с.
35. Крутецкий В. А. Основы педагогической психологии [Текст] : учеб. для учащихся пед. училищ / В. А. Крутецкий. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1972. – 254 с.
36. Крутецкий В. А. Психология [Текст] : учебник для учащихся педагогических училищ / В. А. Крутецкий. – М. : Просвещение, 1980. – 352 с.
37. Леонтьев А. Н. Проблемы развития психики [Текст] / А. Н. Леонтьев. – 3-е изд. – М. : МГУ, 1972. – 575 с.
38. Ложкін Г. В. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель. – К. : ВД „Професіонал”, 2007. – 407 с.
39. Лозниця В. С. Психологія і педагогіка: основні положення. Навчальний посібник. – К.: „ЕксОб”, 1999. – 303 с.
40. Макарова Л. Л. Загальна психологія: методичні розробки семінарських занять [Текст] : навч. посібник / Л. Л. Макарова, В. М. Сенельников. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 200 с.
41. Максименко С. Д. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус) [Текст] : навч. посібник / С. Д. Максименко, Е. Л. Носенко. – К. : МАУП, 2002. – 128 с.
42. Максименко С. Д. Експериментальна психологія : підручник для студ. ВНЗ / С. Д. Максименко, Е.Л.Носенко ; МОН України, Ін-т психології імені Г. С. Костюка. – К. : Центр учбової л-ри, 2008. – 358с.
43. Манова-Томова В. Психологічна діагностика раннього віку [Текст] : монографія / В. Манова-Томова. – К. : Вища школа, 1978. – 167 с.
44. Маноха І. П. Психологія потаємного "Я" [Текст] : монографія / І. П. Маноха. – К. : Поліграфкнига, 2001. – 448 с.
45. Матюша І. К. Особистість і колектив як цілісна гармонійна система (психолого-педагогічний аспект) [Текст] : навч.-метод. посіб. / І. К. Матюша. – К. : ІЗМН, 1997. – 188 с.
46. Москаленко В. В. Соціальна психологія [Текст] : підручник для студентів ВНЗ / В. В. Москаленко. – 2-е вид., випр. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 687 с.
47. М'ясоїд П. А. Задачі з курсу загальної психології [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / П. А. М'ясоїд. – К. : Вища школа, 2000. – 183 с.
48. Немов Р. С. Психология [Текст] : учеб. пособ. для учащихся пед. училищ, студентов пед. институтов / Р. С. Немов. – М. : Просвещение, 1990. – 301 с.
49. Общая психология [Текст] : учеб. для студентов пед. институтов / А. В. Петровский, А. В. Блушлинский, В. П. Зинченко и др. ; под ред. А. В. Перовского. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1986. – 464 с.
50. Общая психология [Текст] : учеб. пособие для студентов ВУЗов / под ред. В. В. Богословского, А. Г. Ковалева, А. А. Степанова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1981. – 383 с.
51. Орбан-Лембрик, Л. Е. Соціальна психологія [Текст] : посібник / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Академвидав, 2005. – 446 с.
52. Павелків Р. В. Дитяча психологія [Текст] : навч. посібник для самостійної роботи студента ВНЗ / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – К. : Академвидав, 2011. – 373 с.
53. Пальм Г. А. Загальна психологія [Текст] : навч. посібник з мультимедійним курсом для студентів ВНЗ / Г. А. Пальм. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 487 с.
54. Пашукова І. Т. Практикум із загальної психології [Текст] / І. Т. Пашукова, А. І. Допіра, Г. В. Дьяконов ; за ред. Т. І. Пашукової. – К. : Знання, 2000. – 204 с.
55. Педагогічна психологія [Текст] : навч. посіб. для студентів педінститутів / Л. М. Проколієнко, М. Й. Боришевський, В. О. Моляко та ін. ; за ред. Л. М. Проколієнко, Д. Ф. Ніколенка. – К. : Вища школа, 1991. – 183 с.
56. Петровский А. В. Вопросы истории и теории психологии [Текст] : избр. труды / А. В. Петровский. – М. : Педагогика, 1984. – 272 с.

57. Платонов К. К. Психология [Текст] : учебник / К. К. Платонов, Г. Г. Голубев. – М. : Высшая школа, 1973. – 256 с.
58. Практическая психология в тестах, или как научить понимать себя и других [Текст]. – М. : АСТ-ПРЕСС, 2001. – 376 с.
59. Психология [Текст] : учеб. пособие для учащихся педагогических училищ / Под ред. В.А.Крутецкого. – 2-е изд., перера. и доп. – М. : Просвещение, 1974. – 304 с.
60. Психология эмоций [Текст] / под ред. В. К. Вилюнаса, Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : МГУ, 1984. – 287 с.
61. Психологічна енциклопедія [Текст] / авт.-упоряд. О. М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 423 с. – (Енциклопедія ерудита).
62. Психологія [Текст] : навч. посібник для учнів пед. училищ / Д. М. Громов, Є. І. Ігнат'єв, В. А. Крутецький, М. С. Луїнін ; за ред. В. А. Крутецького. – К. : Вища школа, 1978. – 283 с.
63. Психологія [Текст] : підручник для пед. училищ / П. Р. Чамата, М. О. Боришевський, В. В. Мистюк та ін. ; за ред. П. Р. Чамати. – 4-те вид., доп. – К. : Вища школа, 1970.
64. Психологія [Текст] : підручник для студентів ВНЗ / Ю. Л. Трофімов, М. І. Алексєєва, П. А. Гончарук та ін. ; За ред. Ю.Л. Трофімова. – 6-е вид., стереотип. – К. : Либідь, 2008. – 560 с.
65. Психологія навчання [Текст] / за ред. Б. Ф. Баєва. – К. : Рад. школа, 1972. – 136 с.
66. Роменець В. А. Психологія творчості [Текст] : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. А. Роменець. – 3-тє вид. – К. : Либідь, 2004. – 287 с.
67. Савелюк Н.М. Психологія педагогічна [Текст] : навч. посібник для студентів спеціальності «Дошкільна освіта» / Н.М. Савелюк. – Кременець: В-во КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2012. – 300 с.
68. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / В. А. Семиченко. – К. : Вища школа, 2004. – 335 с.
69. Сергієнко Л. П. Основи наукових досліджень у психології: кваліфікаційні та дипломні роботи : навч. посіб. / Л.П. Сергієнко. – К.: Професіонал, 2009. – 240 с.
70. Скороходова О. И. Как я воспринимаю, представляю и понимаю окружающий мир [Текст] / О. И. Скороходова ; под ред. А. И. Мещерякова. – М. : Педагогика, 1972. – 448 с.
71. Сто великих психологов [Текст]. – М. : Вече, 2004. – 432 с.
72. Столяренко Л. Д. Педагогическая психология [Текст] : учеб. пособие для студентов ВУЗ / Л. Д. Столяренко. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2000. – 544 с.
73. Стоунс, Э. Психопедагогика [Текст] / Э. Стоунс ; Пер.с англ. – науч. ред., предисл. и коммент. Н. Ф. Талызиной. – М. : Педагогика, 1984. – 472 с.
74. Титаренко Т. М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності [Текст] / Т. М. Титаренко. – К. : Либідь, 2003. – 375 с.
75. Ткалич М. Г. Гендерна психологія [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / М. Г. Ткалич. – К. : Академвидав, 2011. – 245 с.
76. Філоненко М. М. Психологія спілкування [Текст] : підручник для студентів ВНЗ / М. М. Філоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 223 с.
77. Хрестоматія по возрастній и педагогічеської психології [Текст] : учеб. пособие для студентов вузов. Вып. I. Работы советских авторов периода 1918-1945 гг. / под ред. И. И. Ильясова, В. Я. Ляудис. – М. : МГУ, 1980. – 292 с.
78. Хрестоматія по возрастній психологічеської и педагогічеської психології [Текст] : работы советских психологов периода 1946-1980 гг. / под ред. И. И. Ильясова, В. Я. Ляудис. – М. : МГУ, 1981. – 304 с.
79. Хрестоматія по психології [Текст] / сост. В. В. Мироненко; под ред. А. В. Петровського. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Просвещение, 1987. – 447 с.
80. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / І. М. Цимбалюк. – К. : ВД "Професіонал", 2007. – 458 с.
81. Чамата П. Р. Самосвідомість та її розвиток у дітей [Текст] : брошура-лекція / П. Р. Чамата. – К. : Знання, 1965. – 48 с.

82. Шапарь В. Б. Как читать человека по лицу, почерку, позе, мимике, жестам [Текст] / В. Б. Шапарь. – Х.-Белгород : Клуб семейного досуга, 2010. – 333 с.

83. Эффективный учитель [Текст] : практическая психология для педагогов. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – 478 с.

84. Яблонко В. Я. Психолого-педагогічні основи формування особистості [Текст] : навч. посібник для студентів ВНЗ / В. Я. Яблонко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 257 с.

13. Інформаційні ресурси

<http://psi.webzone.ru/index.htm> – інтерактивний психологічний словник.

<http://www.psychology.ru> – новини, електронна бібліотека, тести-он-лайн, форуми.

<http://psychology.net.ru> – новини психології, публікації та книги, тести, форум і чат.

<http://psy.piter.com/library> – електронна бібліотека психологічної літератури.

<http://petropal.narod.ru/blanks.htm> – бланки для популярних психодіагностичних методик.

<http://www.rsl.ru/ru/s3/s331/s122/d1312/d13124792> – посилання на усі популярні психологічні інтернет-ресурси.